

„Néhány mozdulat még, és véglegesen / elhelyezkedem.”

Győrffy Ákos: *Havazás Amiens-ben*

Magvető Kiadó, Budapest, 2010, 72 l.

Ülni és várni, nézni és figyelni: valóságos és misztikus tájakon járunk, folyók, patakok, erdők és kertek mellett haladunk el. Szemlélődésünk helye mindig más, folyamatosan változó. Győrffy Ákos *Havazás Amiens-ben* című kötetének verseiben sajátos kettőség figyelhető meg: a megjelenített tájak, élőlények, tárgyak egyszerre részesei egy látható világnak, és jelölői a szövegekben megszólaló beszélő empirikusan nem megtapasztalható, belső szemlélődésének.

A kötet versei egy rendkívül szenzitív költészetről és viláértelmezésről tesznek tanúbizonyságot, nyugtalanító, olykor már drámai hangnemben. A költemények célja és tétje nem kevesebb, mint a sokrétű érzékelés által megszerzett tapasztalatokból az emberiség gondolkodásában folyamatosan munkáló, örökérvényű (lét)kérdéseket (újra) feltenni, és azokra választ kapni, az emberi létértelmezésnek a transzcendens szférához kapcsolható örökösen jelen lévő kérdésirányait sem mellőzve.

Győrffy korábbi kötetének, a 2007-es *Nem mozdulnak* a verseihez képest itt jellemzően rövidebb sorokból álló versszövegekkel is találkozunk, a mondatok szerkesztése sok esetben szaggatottabb, az egyes sorokban elkezdett gondolatmenetek töredékesek maradnak – példaként említhetnénk a *Ruysbroek-töredékek* ciklusát. Mégis, a korábbi Győrffy-szövegekhez hasonlóan jelen kötetben is a hosszabb versek, olykor több „tételből” álló versfüzerek (mint például a *Terepismertés*) dominálnak. A versbeli beszélő minimális mozgásra törekszik: a mozdulatlan mozgás sarokpontjai a kötet fő motívumai köré szerveződnek – fák, vízpart, hegyek és misztikus, múltat megőrző és megjelenítő kertek köré, így a szemlélődő maga is a táj részévé válik. A megjelenített helyszínek, melyeket az olvasó végigjár, más-más tapasztalatok színterei, melyekből kirajzolódik a beszélő és a táj elválaszthatatlan kapcsolata. Felsejlik bennük a földi és az égi szféra, a múlt és a jelen, az akkor és most feszültsége: mit lehet még kimutatni abból, ami megmaradt.

A kötet a *Védőbeszéd* című ars poétikus verssel indul. Helyzete többszörösen kiemelt, hiszen kötetnyitó és a ciklusoktól elkülönítve, azok előtt egyedül álló vers is egyben. Érdekes felütés ez, mindenképpen központi szöveg a költemények között, mely újraolvasásra hív, hiszen a kötetbeli helyzetéből fakadóan a címhez és a vers szövegéhez az első olvasás során hozzárendelhető lehetséges jelentéseket a kötet olvasástapasztalata mindenképpen átértelmezi. Különböző életek különböző hangjairól szól a versbeli beszélő, melyekről nem tudni, a valósághoz tartoznak-e, vagy pusztán a fantázia szülöttei. Ez a felosztás a kötet verseire is érvényesíthető: némely verset akár naplószerű visszaemlékezésnek is olvashatunk, ahol akár megállapíthatnánk referencializálható kapcsolódási pontokat (*Ne tudjam, A völgy emlékei I–III.*), de a versszövegek nagy része mégis elválik a referencialitástól. Álomszerű leírások ezek, a valóságos táj látványa által elindított belső szemlélődés során létrejött leírások, a mágikus realizmus sajátos poétikai megvalósulásai (*Radkersburgi elégia, Terepismertés*).

Az első ciklus (*Távoli arc*) verseiben a már korábban említett központi motívumok szinte mindegyike megjelenik, de mindközül kiemelt szerepet kap a víz, és a vízben tükröződő arc, benne az élet és a létezés tapasztalatának kettőssége: hiszen a víz a legalapvetőbb életszimbólum, a tükröződő arc azonban minden esetben túlmutat a földi létezésen. A *Tengerből* című vers motivikájában és képi világában Pilinszky János *Halak a hálóban* című versét idézheti fel, de itt a partravont halak helyett partravetett tengericsillagok jelennek meg, melyekben kirajzolódott a „kín geometriája”. A Pilinszky-líra „jelenléte” azonban nemcsak ebben a versben érzékelhető, a kötet szinte összes szövegében találunk a Pilinszky-versekre jellemző szavakat és szóképeket. Ilyen az említett vers *drótketrec* szava, de folytonosan visszatérő elem a *fa*, a *tenger* és a *beton*, ezek a szavak adják a kötet „alapszókincsét”, a körejük szerveződő motívumháló pedig koherenciát kölcsönöz a szövegeknek.

A második ciklus (*Ruysbroek-töredékek*) felidézheti Jan van Ruysbroek ágostonos kanonok alakját, akitől javarészt töredékek maradtak ránk. Győrffyhez hasonlóan az ő műveiben is központi szerepet foglal el a természet, valamint a természetben létező ember alakja – ötvözve ezt a misztikus gondolkodással és a transzcendencia utáni vágygal. Győrffy Ákos töredékeiben a közöttiség tapasztalata többszörösen megidéződik: a folyón átjutást a túlpartra, az átúszás motívumát érzékletesen használja e tapasztalat leírására. A töredékekben a jól elkapott mondatok – mint például az (*útmutató*) című töredék zárómondata – mellett első olvasásra olykor kissé közheylesnek vélt sorokra is bukkanhatunk. (*az éjszakai égbe*) címet viselő töredék három madarat említ, de a vers végén a lírai beszélő egyszerűen kijelenti, hogy „Ez persze semmit / nem jelent, és nem is akartam / mondani semmit ezzel”. A verset olvasva várjuk a feloldást, a megfejtést, de az utolsó két sorral a lírai beszélő „reakciója” épp előzetes várakozásainkat „írja felül”, depoetizálva a madarak által jelölni vélt úticélt. Épp ennek a lírai magatartásnak köszönhetően nem túlzás azt állítani, hogy a töredékek versei hozzák a kötet egyik legjobb és legizgalmasabb részét, rövidegük és gondolati-képi sűrűségük miatt más befogadói hozzáállást kívánnak meg, többszöri újraolvasásra késztetnek.

A harmadik ciklusban (*Most itt van*) elhelyezett *A völgy emlékei I., II., és III.* című versek a kötet egyik legerősebb pontját adják: a nagyszülőkről készült fotó indítja el az emlékezés folyamatát, amely a versszöveg végére látomássá alakul át. A vízben tükröződő arc egyszerre az önmeghatározás megkérdőjelezésének alakzata, valamint a múlttal való kapcsolat színtere is. *A völgy emlékei II.* című versben újra a nagyszülők alakja idéződik meg, a helyszín pedig egy elhagyott kert, ahol csupán csak két almafa áll már, körülöttük minden kihalt és elhagyatott. A paradicsomi állapot egyfajta parafrázisa, de némiképp kifordítása is ez a kert: a középen álló két fa tanúként idézi meg a letűnt korokat, a nagyszülők kertje azonban mégsem az a hely, ahonnan minden történés elindult. Védett terület ez, amely téren és időn kívül esik, amelyre nincsenek hatással a külvilág történései: „Az egyetlen hely, ahol mintha nem / történt volna meg az, ami körülötte / mindenhol megtörtént”. A két almafa a nagyszülők referenciális (az almafa mint fejfa) és egyben metaforikus (az almafa mint az emberi

alak) jelölője is: „inkább ott, az almafák alatt *vannak*, mint / azalatt az otromba műkő fedél alatt / odalent, a temetőben”.

A negyedik ciklus, a *Reggeli gyakorlatok* kilenc számozott verse a korábban említett poétikai fogások és alakzatok szerint épül fel. Habár a mozdulatlanság igénye több helyen is tematizálódik – már rögtön az első vers záró sorában, „Az ismert irányokba nem / mozdulhatok” –, a kötetet olvasva mégis valamiféle elmozdulásra számítunk, ha nem is fizikai, de lelki-mentális értelemben mindenképp. A hegyről érkező patak képe, ahol a források vize „nem emberi tekintetekben tükröződik”, az antropomorfizált élőlények sejtetik az égi szféra jelenlétét, de ha ez meg is idéződik egy-egy szókapcsolat vagy félmondat erejéig a versekben, mindig a kiindulási pontba érkezünk vissza, a mozdulatlanság és a mozgásképtelenség súlyos tapasztalatába.

Az utolsó ciklus kimozdítja a kötetet a konstans szemlélődés állapotából. Itt található a kötet címadó verse is, a *Havazás Amiens-ben*, amely kétségtelenül a legjobb a szövegek közül. A sajátos Szent Márton-apokrif a legendák és misztikus csodák világát idézi, a kötet összes versével szemben itt éppen a mozdulat az, ami változást hoz: a hófödte út mellett a koldus megmozdul a hó alatt, kinyújtja kezét, szólni próbál – mintha minden mozgás, amit eddig hiányolhattunk a versekből, ide koncentrálna. A költemény zárómondata is egy mozgásban lévő alakot ír le: „Ruhádba / öltözöm, fényes palástodba öltözve kelek át a végtelen / havazáson, ami az evilág”.

A kötet záróverse, a *Tiszta szerkezet* újra a mozdulatlanság állapotába, a nem látszódás, a szólni nem tudás és a végleges elhelyezkedés tapasztalatába rántja vissza az olvasót. „Felveszem a belátható tér görbületeinek / alakját, minden apró rést és üreget / kitöltök, ne maradjon olyan hely, amely / nem azonos velem. *Ne látszódjak ki.* / Néhány mozdulat még, és véglegesen / elhelyezkedem.” Felmerülhet a kérdés, hogy a *ne látszódjak ki* kifejezés mennyiben játszik rá az ezt megelőző versszövegre. Vajon a felvett köpeny alól nem akar a versbeli beszélő kilátszódni, vagy a teljes mozdulatlanság visszavonulás lenne a saját testbe (és szellembe), ezzel együtt az önazonosság megtalálásának lehetőségét felkínálva?

Győrffy Ákos kötetében poétikailag sok helyen szép megoldásokat találunk, érzékletes képeket, egyetlen szóba összesűrített (lét)tapasztalatokat. A kötet versei a visszatérő motívumok ellenére nem alkotnak egységes szövegvilágot, az alakzatok a kötet végére jórészt kimerülnek, tompítva a versek sokszínűségét. Így jöllehet Győrffy Ákos kétségtelenül a kortárs líra egyik meghatározó és elismert alkotója, a *végleges elhelyezkedés* még várat magára.

Varró Annamária